

**ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΑΘΗΝΩΝ**

**ATHENS UNIVERSITY
OF ECONOMICS
AND BUSINESS**

Διάρθρωση και προβλήματα της ελληνικής οικονομίας

Γ. Μπήτρος: Τι πήγε στραβά και τι κάνουμε (1)

Διδάσκων: Ιωάννα-Σαπφώ Πεπελάση

Τμήμα: Οικονομικής Επιστήμης

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Χρηματοδότηση

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό έχει αναπτυχθεί στα πλαίσια του εκπαιδευτικού έργου του διδάσκοντα.
- Το έργο «**Ανοικτά Ακαδημαϊκά Μαθήματα στο Οικονομικό Πανεπιστήμιο Αθηνών**» έχει χρηματοδοτήσει μόνο τη αναδιαμόρφωση του εκπαιδευτικού υλικού.
- Το έργο υλοποιείται στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» και συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και από εθνικούς πόρους.

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Άδειες Χρήσης

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό υπόκειται σε άδειες χρήσης Creative Commons.

Τι πήγε στραβά και τι κάνουμε

Του

Γεωργίου Κ. Μπήτρου

Ομότιμου Καθηγητή Πολιτικής Οικονομίας

Οικονομικό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Αθήνα

Οκτώβριος 2014

Πως και γιατί ξέσπασε η ελληνική κρίση το 2009

Υπό

Γεωργίου Κ Μπήτρου

Ομότιμου Καθηγητή Πολιτικής Οικονομίας

Οικονομικό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Αθήνα, 13 Δεκεμβρίου 2012

Τι συνέβη το 2008

- Με την εγγύηση της ομοσπονδιακής κυβέρνησης, οι τράπεζες Fannie Mae και Freddie Mac έδιναν δάνεια για αγορά κατοικίας σε νοικοκυριά που δεν πληρούσαν τις προϋποθέσεις αποπληρωμής τους.
- Για να προσποριστούν δανειακά κεφάλαια οι τράπεζες αυτές διαμόρφωσαν και, με την κάλυψη των οίκων αξιολόγησης, πούλησαν παράγωγα αξίας άνω των τεσσάρων τρισεκατομμυρίων δολαρίων.
- Η αξία των παραγώγων βασιζόταν στις αξίες του αποθέματος των ενυπόθηκων δανείων.

- Το 2008 το ποσοστό των ενυπόθηκων δανείων που δεν μπορούσαν να εξυπηρετηθούν παρουσίασε μια απροσδόκητη αύξηση, οπότε:
 - Οι αξίες των ενυπόθηκων δανείων, και συνεπώς των παραγώγων, καταβαραθρώθηκαν.
 - Πτώχευσε η μεγάλη εταιρεία Lehman Brothers.
 - Αρκετές μεγάλες αμερικανικές τράπεζες και ασφαλιστικοί οργανισμοί έφτασαν σε χρεοκοπία,
 - Άλλες διεθνείς τράπεζες υπέστησαν πολύ μεγάλες ζημιές.

- Κάτω απ' αυτές τις συνθήκες οι διεθνείς χρηματαγορές πάγωσαν και οι διεθνείς οίκοι αξιολόγησης μπήκαν στην διαδικασία επανεκτίμησης των επενδυτικών κινδύνων σε επί μέρους χώρες.
- Ο αποκλεισμός της Ελλάδας από τις διεθνείς χρηματαγορές προέκυψε ως αποτέλεσμα της επανεκτίμησης των επενδυτικών κινδύνων, αφού οι εν λόγω οίκοι το 2009 υποβίβασαν το αξιόχρεο της χώρας μας σε επίπεδα πολύ κοντά σ' αυτά της επικείμενης χρεοκοπίας.

Διαπιστώσεις

- Από το 1821 μέχρι το 2008 πτωχεύσαμε πέντε φορές: 1826, 1843, 1860, 1893 και 1932.
- Οι ερευνητές Reinhart, Rogoff (2009, 91-2, 96) τεκμηριώνουν ότι κάναμε παραχωρήσεις που έφθναν μέχρι και στην υποτέλεια στις «μεγάλες δυνάμεις».
- Κανονικά λοιπόν θα έπρεπε να έχουμε πλέον αποκτήσει τη σωφροσύνη να μη υποθηκευτούμε ξανά στους δανειστές μας.
- Συνεπώς, εκ του αποτελέσματος προκύπτει ότι ως λαός αποδειχθήκαμε όχι μόνο επιλήσμονες, αλλά και βαθιά επιπόλαιοι.

Το θεμελιώδες ερώτημα

- Τι πρέπει να κάνουμε ώστε να ξανακερδίσουμε την ανεξαρτησία μας μέσα σε εύλογο χρόνο;
- Η απάντησή μου είναι ότι πρώτα απ' όλα πρέπει να καταλάβουμε πως και γιατί χάσαμε την ανεξαρτησία μας, και μάλιστα σε καιρό ειρήνης.
- Διαφορετικά, φοβούμαι ότι θα μείνουμε υποτελείς στις «μεγάλες δυνάμεις» για πολλές γενεές.
- Πριν λοιπόν αναφερθώ στο τι μπορούμε και πρέπει να κάνουμε, θα εξηγήσω τι ακριβώς συνέβη και γιατί.

Το θεμελιώδες ερώτημα

- Τι πρέπει να κάνουμε ώστε να ξανακερδίσουμε την ανεξαρτησία μας μέσα σε εύλογο χρόνο;
- Η απάντησή μου είναι ότι πρώτα απ' όλα πρέπει να καταλάβουμε πως και γιατί χάσαμε την ανεξαρτησία μας, και μάλιστα σε καιρό ειρήνης.
- Διαφορετικά, φοβούμαι ότι θα μείνουμε υποτελείς στις «μεγάλες δυνάμεις» για πολλές γενεές.
- Πριν λοιπόν αναφερθώ στο τι μπορούμε και πρέπει να κάνουμε, θα εξηγήσω τι ακριβώς συνέβη και γιατί.

Πως ήλθαν τα πάνω κάτω

	1954-1973	1974-2008
Οικονομική ανάπτυξη	≈ 7%	≈ 2,4%
Πληθωρισμός	<2,5%	2-4 φορές ΕΕC
Ανεργία	<2,5%	1980-2000, ≈ 6%, 2000-2010, ≈ 9%
Ισοζύγιο Πληρωμών	Διαχειρίσιμη Ισορροπία	Εκρηκτική Ανισορροπία
Κοινωνικές υπηρεσίες	Επέκταση- Βελτίωση	Ανεξέλεγκτη Επέκταση
Δημόσιο χρέος	<12,5%, ΑΕΠ-1974	125%. ΑΕΠ-2009

Μοναδική περίπτωση

- Το πισωγύρισμα που αποτυπώνεται στο πίνακα είναι μοναδικό στα παγκόσμια χρονικά γιατί θέτει το ερώτημα:

«Πως είναι δυνατό, μετά από μια 20ετή περίοδο ταχύτατης οικονομικής ανάπτυξης, μια χώρα με γνώση και εμπειρία από πέντε περιπέτειες στο παρελθόν, να περιέλθει για έκτη φορά σε κατάσταση πτώχευσης και οι κάτοικοί της να αναγκαστούν σε ακραίες παραχωρήσεις εθνικής κυριαρχίας όπως αυτές που περιγράφονται στα μνημόνια;»

- Οι οικονομολόγοι στο εξωτερικό ίσως σκεφτούν ότι αυτό συνέβη γιατί μετά το 1981 η Ελληνική οικονομία ανοίχτηκε στο διεθνή ανταγωνισμό. Όμως όλοι οι δείχτες άρχισαν να χειροτερεύουν από το 1974 και η δασμολογική προστασία δεν άρχισε να μειώνεται παρά μετά το 1984

Λόγοι για το εκπληκτικό πισωγύρισμα

- Η αντιαναπτυξιακή στροφή που πήραν οι θεσμοί μετά τη θέσπιση του Συντάγματος του 1975.
- Οι δυσπλασίες στη δημόσια διοίκηση και στον ευρύτερο δημόσιο τομέα.
- Οι οικονομικές πολιτικές που εφαρμόστηκαν.
- Η εμπιστοσύνη μου στους ανωτέρω λόγους βασίζεται στις ακόλουθες εύλογες εκτιμήσεις.

Πριν από το 1974

- Το πολιτικό και το κοινωνικό κλίμα ήταν φιλικό προς την επιχειρηματικότητα, εγχώρια και ξένη.
- Η δημόσια διοίκηση είχε τα χάλια της, αλλά ήταν οργανωμένη ιεραρχικά και δεν είχε μεγάλα περιθώρια να κωλυσιεργεί και να διαπλέκεται.
- Οι δημοσιονομικές πολιτικές κάλυπταν επαρκώς τις ανάγκες των ιδιωτικών επενδύσεων σε δημόσιες υποδομές.
- Η νομισματική πολιτική στόχευε στη σταθερότητα των τιμών, ενώ η αναποτελεσματικότητα που πήγαζε από την έλλειψη ανταγωνισμού στις επί μέρους αγορές ήταν συγκρατημένη.

Αποτίμηση για πριν 1974

- Το θεσμικό περιβάλλον και οι μακροοικονομικές πολιτικές λειτουργούσαν φιλικά προς την οικονομική ανάπτυξη και επέφεραν αναπτυξιακά αποτελέσματα τα οποία αντιστάθμιζαν κατά πολύ,
- Τις αρνητικές επιπτώσεις που ασκούνταν από την πλημμελή λειτουργία της δημόσιας διοίκησης και τις στρεβλώσεις που εισήγαγαν στη δομή της οικονομίας οι διαρθρωτικές πολιτικές.
- Γι' αυτό ακριβώς το λόγο το αποτέλεσμα ήταν η ταχύρρυθμη οικονομική ανάπτυξη που παρατηρήθηκε.

Αποτίμηση για πριν 1974

- Το θεσμικό περιβάλλον και οι μακροοικονομικές πολιτικές λειτουργούσαν φιλικά προς την οικονομική ανάπτυξη και επέφεραν αναπτυξιακά αποτελέσματα τα οποία αντιστάθμιζαν κατά πολύ,
- Τις αρνητικές επιπτώσεις που ασκούνταν από την πλημμελή λειτουργία της δημόσιας διοίκησης και τις στρεβλώσεις που εισήγαγαν στη δομή της οικονομίας οι διαρθρωτικές πολιτικές.
- Γι' αυτό ακριβώς το λόγο το αποτέλεσμα ήταν η ταχύρρυθμη οικονομική ανάπτυξη που παρατηρήθηκε.

Μετά το 1974

- Το κράτος έγινε από ανταγωνιστικό έως και εχθρικό προς την επιχειρηματικότητα και η δημοκρατία έγινε κομματοκρατία.
 - Σοσιαλιστικό Σύνταγμα του 1975
 - Εθνικοποιήσεις μεγάλων επιχειρήσεων
 - Ρυθμίσεις οιονεί κεντρικά διευθυνόμενης οικονομίας (ΝΔ)
 - Σοσιαλισμός τρίτου δρόμου (ΠΑΣΟΚ)
- Η δημόσια διοίκηση διαλύθηκε πλήρως (ΠΑΣΟΚ 1985)
- Η δημοσιονομική πολιτική προσανατολίστηκε στη δημόσια κατανάλωση σε βάρος των επενδύσεων σε υποδομές.
- Καταρρακώθηκε η ηθική και η νομική τάξη.

Αποτίμηση για μετά το 1974

- Όλοι οι θεσμικοί παράγοντες και οι μακροοικονομικές πολιτικές που πριν ευνοούσαν την οικονομική ανάπτυξη αντιστράφηκαν.
 - Οι συνολικές και οι ιδιωτικές επενδύσεις ως ποσοστό στο ΑΕΠ μπήκαν σε μακροχρόνια πτωτική τάση.
 - Οι ξένες επιχειρήσεις άρχισαν να εγκαταλείπουν την Ελλάδα και οι ελληνικές να εγκαθίστανται σε γειτονικές χώρες.
- Η δημόσια διοίκηση και οι διαρθρωτικές πολιτικές που λειτουργούσαν ανέκαθεν επιβραδυντικά ενισχύθηκαν, χωρίς περίσκεψη, από τις κυβερνήσεις της κομματοκρατίας.
- Έτσι, μετά το 1984 που προστέθηκε και ο βαθμιαίος δασμολογικός αφοπλισμός έναντι της ΕΕ, η καθίζηση της ανάπτυξης έγινε μονόδρομος.

Μετά το 1974

- Το κράτος έγινε από ανταγωνιστικό έως και εχθρικό προς την επιχειρηματικότητα και η δημοκρατία έγινε κομματοκρατία.
 - Σοσιαλιστικό Σύνταγμα του 1975
 - Εθνικοποιήσεις μεγάλων επιχειρήσεων
 - Ρυθμίσεις οιονεί κεντρικά διευθυνόμενης οικονομίας (ΝΔ)
 - Σοσιαλισμός τρίτου δρόμου (ΠΑΣΟΚ)
- Η δημόσια διοίκηση διαλύθηκε πλήρως (ΠΑΣΟΚ 1985)
- Η δημοσιονομική πολιτική προσανατολίστηκε στη δημόσια κατανάλωση σε βάρος των επενδύσεων σε υποδομές.
- Καταρρακώθηκε η ηθική και η νομική τάξη.

Αποτίμηση για μετά το 1974

- Όλοι οι θεσμικοί παράγοντες και οι μακροοικονομικές πολιτικές που πριν ευνοούσαν την οικονομική ανάπτυξη αντιστράφηκαν.
 - Οι συνολικές και οι ιδιωτικές επενδύσεις ως ποσοστό στο ΑΕΠ μπήκαν σε μακροχρόνια πτωτική τάση.
 - Οι ξένες επιχειρήσεις άρχισαν να εγκαταλείπουν την Ελλάδα και οι ελληνικές να εγκαθίστανται σε γειτονικές χώρες.
- Η δημόσια διοίκηση και οι διαρθρωτικές πολιτικές που λειτουργούσαν ανέκαθεν επιβραδυντικά ενισχύθηκαν, χωρίς περίσκεψη, από τις κυβερνήσεις της κομματοκρατίας.
- Έτσι, μετά το 1984 που προστέθηκε και ο βαθμιαίος δασμολογικός αφοπλισμός έναντι της ΕΕ, η καθίζηση της ανάπτυξης έγινε μονόδρομος.